

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 frt. o. 6.
Félévre	6 " " "
Évnegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső s^zámú 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosné! (Wollzeile 22.)
Haasenstein és Voglérné! (Neuer Markt 11. szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimrendők.
Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY” novemb.—decz. folyamára.

Tisztelettel kérjük azon t. cz. előfizetőinket, kiknek előfizetésük mult hó végével lejárt, megrendeléseiket mihamarabb megtenni, hogy teljesszámú példányokkal szolgálhassunk

Előfizetési ár: 2 frt o. é.

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A kereskedelmi miniszter költségvetése.

Minél kívánatosabb hazánkra nézve az anyagi jólét fejlődése, mert csak ez által számíthatunk megfelelő szellemi előhaladásra; annál nagyobb érdekeltségünk az e részben fölmerülő minden egyes mozzanat iránt

A kereskedelmi miniszternek 1870-re előterjesztett budgetje, mely épen most tárgyalatik a képviselőház osztyályában, s a melyből egyszersmind az is kitűnik, minő javításokat szándékozik a miniszter a jövő év folytán életbe léptetni, több ily érdekes adatot mutat fel.

Mindenekelőtt kiemelendők véljük azon, közjogi tekintetben is nevezetes haladást, melynélfogva a különböző szolgálati ágak szükségletei között a magyar tengerpartnak eddigelő a trieszti központi tengeri hatóság által kezelt kikötői és egészségügyi felügyelete szabályoztatván, s annak szükségletei a magyar kereskedelmi költségvetésbe vitetvén át, ezen öröndetes körülmény Fiume ügyének a kedvező megoldás útján történő folytonos haladására hagy következtetni.

Másfelől, bár ezen új szolgálati ág és a kolozsmonostori gazdasági akadémia felállítására által a teendők és költségek tetemesen megsaporodtak — e két intézmény ugyanis összesen 100,000 frttal szaporítja a kiadást — a jövő évi budget a tavalyihoz képest csak 56,000 frttal emelkedett.

De bár mennyire elismerjük körülményeink közt a takarékoság szükségességét, s a kereskedelmi miniszternek a deficit kikerülésére irányzott buzgalmit, óhajtanunk kell, sőt hátramaradt köznevelődésünk minél gyorsabb és hatályosabb előmozdítása érdekében követeljük, hogy a miniszter úr hazai műiparunk és kereskedelmünk emelésére minél több productiv kiadást kezdeményezzen és ajánljon a törvényhozásnak, melyről viszont felteszszük, hogy az ily haszonhajtó, és sokszorosan visszaforduló költségek megsavazásában fukarkodni nem fog.

Mindenesetre szép és dicseretes törekvésére mutat a kereskedelmi miniszternek az, hogy az 1870-re előirányzott költségvetésben több, a kereskedelem, ipar és gazdaságat előmozdítására szolgáló oly tételt vett fel, mely az eddigi költség-előirányzatban nem fordul elő. Így például az Erdély részére Kolozsmonostoron felállított gazdasági akademián kívül, a pesti kereskedelmi akadémia számára 10,000 frtnyi segegy van praeliminálva. Más kisebb segélyek indítványoztatnak a marhatenyésztés, a kender, komló, dohány, bor, gyümölcs- és selyem-termelés felvirágoztatására.

Valóban jól esik látni, mint törekszik a kereskedelmi miniszter azon csekély eszközökhez képest, melyek ez idő szerint rendelkezésére állanak, odahatni és működni, hogy anyagi jólétünk felviruljon.

E kézzelfogható előretörekvés bizonyára elismerést érdemel, mindazáltal tán szabad leendő felkérnünk a t. miniszter urat, hogy ebből az üdvös buzgalomból, melyet irányunkban, mezőgazdasági érdekeinkre kihatólag a kolozsmonostori tanintézet felállításával már tanusított, juttasson elhanyagolt műiparunknak is.

Különösen a székelyföldre kívánjuk e részben irányozni a t. miniszter úr figyelmét.

A székelyföldön a gyáriparkhoz szükséges minden kellék megvan. A vidék bőségesen szolgáltat mindennemű anyagot, a népesség pedig, mely kézi ügyességben páráját ritkítja, kiváló hivatással bír a gyáripark minden ágára.

Csak ki kell fejteni a székely nép lé-

tező kedvét és hivatását, s a túlnépesedés s az ebből következő nemzetszaporító kívándorlás zsilipjeit önként elzáródnak.

Reálisoklákát tehát mielőbb a székelyföldnek.

Pest, nov. 21. 1869.

(B.) A mai és tegnapi ülés napirendjét az igazságügyminiszternek a bírói felelősségről szóló javított szerkezet feletti tanácskozás képezte.

E módosított törvényjavaslat sorsa következő volt: Az igazságügyminiszter első ízben benyújtott törvényjavaslatában foglalt elvek iránt több oldalról aggodalmak merültek fel, s ennek következtében az igazságügyminiszter a törvényjavaslatot a 32-dik §-nek újra szerkesztésére szólítottatott fel, mire ő, bár a törvényjavaslat már minden előleges tanácskozásokon átment volt, késznek nyilatkozott.

Igy a többség, sőt a baloldal részéről is nyilvánított óhajások szerint újra szerkesztett t. javaslat újból az osztyályokhoz útasítottatott, azok mind olveiben, mind részleteiben elfogadták, átdolgozták, s azután került újból a ház elébe.

Ebből arra lehetett volna következtetni, hogy a hosszabb vitatás már ki van merítve, s a tárgy teljesen meg van érve.

Azonban az ellenzék az általános vita alkalmával maga is elfogadta a törvényjavaslatot alapul, azaz elfogadta az alapelveket, de a részletes vita alkalmával egy pár §-nál újból megkísérelte javítvány czime alatt oly elveket keresztülvinni, melyek a törvényjavaslatba foglalt alapelvekkel ellenkeznek, sőt azt kívánta, hogy a törvényjavaslatnak némely §-sai újból utasítsanak vissza az osztyályokhoz.

Különösen a 35. §. ellen kelt ki az ellenzék, mondván: hogy az ezen §-ban alakított legfelsőbb bíróság felett nincs fegyelmi ügyekben ítélő bíróság tervezve, ennélfogva hiányos a törvény; — továbbá nem akarta ezen fegyelmi bíróság felét a felsőházból alakítani, hanem az alsóházból, s e tekintetből visszautasítandónak vélte a t. javaslatot az osztyályokhoz.

A többség azonban elfogadta az említett §-t, mert meg volt győződve, hogy valahol csak be kell tétetni a dolgot, lenni kell egy oly bíróságnak, mely felett más nem áll, — s mert egyen óhajította a fegyelmi bíróságot a pártok fluctuatiójának annyira kitett alsóház által nevezeteni ki.

Ennél csekélyebb csatát idézett elő az ellenzék a 46. §. miatt, melyben az áll, hogy a tárgyalás szóbeli az 1868. 54. t. cz. 103. 104. és 105. §§-ai korlátai közt nyilvános. Az ellenzék azt akarta, hogy a tárgyalás korlát nélkül nyilvános legyen. Azonban a többség ezen §-t is megtartotta; mert ha el van fogadva az egyes perlekedő felekre nézve az, hogy ha oly viszonyok érintetnek, melyeknek nyilvánosságra hozatala, egyik vagy másik fél jó hírnevét, vagy érdekét veszélyezteti, — már pedig ez az idézett 103. §-ben el van fogadva, — akkor ettől a bíróságtól megfosztani nem volna sem igazságos, sem méltányos; végre a 104. §. szerint az illető felek és tanúk még azon esetben is jelen lehetnek, ha a hallgatóság ki van zárva.

Tehát újból létrejött egy törvény, mely nagy horderejű hatással leendő az igazságszolgáltatás pontos, gyors s lelkiismeretes kezelésére.

A mai ülés kezdetén Román Sándor tett egy interpellatiót az ismeretes tófalvi eset tárgyában.

Mit felel az igazságügyminiszter, majd meghallgatjuk; de nézetem szerint ez ügy nem képezheti országgyűlési tanácskozás tárgyát — s épen ezért nem terjeszkedem ki Román Sándor úr soknemű invecitiváira sem, melyekkel úgy sem ért el egyebet mint azt, hogy az elnök kénytelen volt rendre utasítani s az interpellatiót egyszerű felolvasására szorítani; mit az elnök beszéde elején csakhamar megtehetett volna, mert jogában állott.

Még egy indítványt tett le Gajzágó Salamon több képviselő nevében, melyben az kéri, hogy a költségvetésben a telekkönyvezésre szánt összevegyet tegyek nagyobbra és pedig 300,000 frtra, hogy így az Erdélybe czélba vett telekkönyvezés ne csak pium desiderium legyen.

Ezen indítvány a pénzügyi bizottsághoz utasítottatott, s ha ez elfogadtatik, mibe nincs okom kételkedni, jövőben nálunk is gyorsabban fognak haladni a telekkönyvezéssel.

A napokban újból az osztyályok fognak üléseket tartani.

Bocsikánú és Bekliánú.

A bukaresti „Trompeta”, a pesti „Federatiunea” után megemlítvén történelmi dolgozataimra

kibocsátott előfizetési felhívásomat, mintán megmondja, hogy Muresiu Oorbeiuin fog megjelenni, a következőleg elmélkedik:

„Mit várhatnánk t. Koós úrtól, a ki rágalmazó tudósításaival, melyeket Bukurestből a magyar lapokba küldözgetett, úgy tüntette ki magát, mint a román nemzet legengesztelhetlenebb ellensége? Valjon tanult e valamit Koós úr szenvedései után, elűztvén saját hívei által Bukurestből.”

Igen is tanultam t. „Federatiunea” és „Trompeta” uraim!

Önökől igen sokat lehet tanulni; csak sajnos, hogy nincs köszönet benne. Önök modern történelmi kézikönyvei tele vannak tömve a legképtelenebb és legsértőbb kitételekkel a magyar nemzet irányában. Épen ezért kerülni is fogom Urechia és Lauriani bombasztjait, a kik „Bocsiká”-ból Bocsikánút és a „Bethlen”-ekből Bekliánút csináltak.

Ismétlem: „Nem izgatni, hanem a kölesönös bizalom és szeretet ébresztésére hatni: ez jelszavam.” Azonban a „Federatiunea” és „Trompeta” sültetlen élcei legkevésbé sem fognak elriasztani annak történelmi felmutatásától, hogy mily tömnetelen magyar vér áldoztatott fel több századok leforgása alatt Moldva-Olahország szabadságáért.

Nem fogom olyan országok történelmét megírni, melyek a mivel Európá térképein sehol sem léteznek, pl. Mormorosu, Crisiána, Timisiána és több másának, a melyeneket önök tüzes képzelő tehetsége alkotott a... holdban. Nem fogom a román nemzetet egyenesen barbárnak nevezni, mint önök nevezik a magyart modern történelmük minden lapjain.

Önök engem hírneves Koós-nak czimezgetnek. Jól van, legalább nem vagyok olyan sarkantus vitéz, mint a „Trompeta” Boliakja a bukaresti élelapokban.

Maros-Vásárhelyt, nov. 22-kén, 1869.

Koós Ferencz,

ev. ref. lelkész.

Magyar országgyűlés.

A pénzváltás- és bankügy

tárgyalása a főrendiház novemb. 18-diki ülésében.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter hiszi, hogy a főrendek véleményével találkozott, midőn e sok megfontolást kívánó ügyben szakbizottság kiküldetését kérte a törvényhozástól s bizton reményli, hogy javaslata a főrendek által is elfogadtatni.

Zichy Ferencz gróf örömmel fogadja a javaslatot, mivel ez ügyben szakbizottság kiküldetését ép a tárgy bonyolodottsága és fontossága teszi szükségessé.

Tudjuk, hogy a bankválság 1876-ig terjesztetett ki. E kiterjesztő bankacta a készpénzfizetés felvétele felett is rendelkezett, de közbejött a 66-i hadjárat s minden pénzügyi kezdemény romba dőlt. Azóta nemcsak hogy jegyei beváltásától mentetett föl a bank, hanem a mellett az állam is kényszer-folyamu papírjegyeket bocsátott ki, mi a helyzet bonyolultságát még inkább növeli.

Nehéz e kérdés megoldása az okból is, mert mi még az alapkérdések felett sem vagyunk tisztában. Francia- s Angolországban vannak jogilag létező bankok, melyek működésüket az egész országra kiterjeszthetik. E tárgy nem vita tárgya amaz országokban, míg nálunk mind az üzlet-kiterjeszkedés, mind a jogi létezés kérdései nincsenek tisztázva. E megoldás nehézségeit e kérdések függöben léte s minden kezdeményezést nélkülöző volta mellett a jelen pénzváltás még inkább növeli.

E válság főokát az államjogi viszonyok átalakulásában keresi, minek tagadatlan a közgazdasági állapotok átalakulására viszthatással kellett lenni.

A központosítás korában minden közgazdasági fejlődés Bécs felé törekedett s onnét indult ki. E viszonyt a közjogi átalakulás alapjaiban módosította, a monarchia közgazdasági alapszervezete gyökeres átalakulásra ment át. Összeesett ezzel, hogy a kényuralom által letartóztatott örök tevékenysége megindult, s egész erővel a társulás térére találkozott. Helyesli a kormány azon politikáját, hogy ezek fejlődését részéről előmozdítja.

Ha tekintetbe vesszük, hogy e tevékenységi vágy mellett év tavaly octoberben a nemzeti bank 110.250,000 nyi alapitkájának 90-re leszállítása megengedtetett, minek következtében 20 millió, a részvényeseknek kifizetettvén, folyóvá tétetett; ha tekintetbe vesszük, hogy ugyanezen időben a hitelintézet is 12 milliót visszafizetett részvényeseinek, ugy nem lesz feltűnő, hogy mind e folyó tö-

két elhelyezésére törekedvén, oly részvényvállalati mozgásnak veték meg alapját, mely kellő időben föltartóztatható nem lévén, válságban érő befejezését.

Hozzájárult még ehhez a mult 2 évi szokatlan kivitel, mely míg egyrészt a rendelkezés alatti tőke mennyiséget, népjövedelmet növelé, addig másrészt oly jövedelmet nyújtott a vaspálya-társulatoknak, melyet a legjövendmezőbb világpiályak is alig mutatnak föl, s mely az állambiztosítást teljesen fölöslegessé tevte.

Mindezen körülmények egyttvéve a szédülés fokozása s így a válság előidézésére közrehatottak.

E fontos nehézségek megérintése is mutatja a szakbizottsági tárgyalás szükségét, s így ő ajánlja elfogadás végett.

Apponyi György gróf nem akar e kérdés érdemleges tárgyalásába bocsátkozni, mivel ez lesz éppen a szakbizottság feladata, s csak egy, a kormányhoz intézendő kérdést jelent be előzetesen.

Széchen Antal gróf hangsúlyozza, hogy a közjogi alap vagy más pol. kérdések tekintetében bármennyire eltérnek is nézeteink, azoknak ez ügynél el kell hallgatniok, mert csak úgy fog uralkodhatni azon komolyság és lelkiismeretesség, mi e kérdések kifejtése s tisztázásánál oly elkerülhetetlenül szükséges.

Lipthay Béla b. A politikai átalakulást a válság okául nem tekintheti, indító okul szolgál ez ugyan, de a valódi ok csak anyagi lehet; és ez csak a productiv erőnek a kényuralom alóli kiszabadulása s a hitelviszonyok egyidejű s nagymérvű javulásában kereshető. Lehetett volna, tagadatlan, a válság kitörését megelőzni, ha az illető pénzintézetek, névzerint, az o. nemz. bank, hitelüket megszorítják már előzetesen. — A bank független működése tehát okozója e bajnak, mitől ha menekülni óhajunk s a magyar pénzpiac függetlenségét ki akarjuk vivni, oly biztosítékokat kell e bank irányában eszközölnünk, melyek lehetővé teszik, hogy míg egyrészt hitelünknek az intézet általi arányos istapolása, fejlesztése iránt biztosítva legyünk, addig másrészt módunkban álljon a banknak továllalkozást pártoló irányát kellő időben megakadályozni.

A tárgy kellőleg meg lévén vitatva, a ház egyhangulag elfogadja a határozati javaslatot.

Apponyi György gróf azon előre bejelentett kérdést intézi Lónyay pénzügyminiszterhez: Micsoda biztosítékokkal bírnak aziránt, hogy a nemz. bank segélyezése mindig hitelünkhez mért leendő? s hogy ki határozza meg e mértéket, a bank-e, vagy a magyar kormány?

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter e kérdésre azt adja feleletül, hogy sem a magyar, sem az osztrák kormányynak a bank hitelezési eljárására mi befolyása sincs, mivel ha ez megtörténne, ugy a nemz. bank nem lenne tovább részvényesek magán-pénzügyintézete, hanem az államszövetség bankjává válnék.

Az osztrák kormány a nevezett pénzintézetet csakis kormányilag engedélyzett és megerősített szabályai pontos megtartására kényszerítheti.

E helyzettel szemben arra törekedett a kormány, hogy a banktól azon ígéretet vegye, miszerint a m. pénzpiacot mindig ellátja elegendő s a méltányosságnak megfelelő hitellel, mely törekvései sikerre vezettek; mely siker nemcsak a banknak az osztrák kormány útján vett azon ígéretében áll, miszerint minden biztos hely- és vállalatra kész hitelt adni, hanem a gyakorlati térer a magyar korona területének 7-ről 28 millióra emelt hitelűszegében is nyomaira találunk. A bank tehát hitelezésre nem kényszeríthető, de számos ígéretét bírjuk, hogy minden méltányos igényeknek készségesen felel meg, s a magyar korona területén keletkező vagy keletkezett minden jóhitelű vállalatnak hitelt nyújt.

Apponyi György gróf a nyert fölvilágosításból sajnosan értesül, hogy eziránt biztosítékokkal nem bírnak, a helyzet komolyságát e tény nagyon jelzi.

Széchen Antal gróf figyelmezteti előtte szólót, hogy az összetűlendő szakbizottság ép e helyzet rendbehozása s pénzpiacunk függetlensége megállapítása módjairól fog intézkedni javaslatlétel által.

A suezii csatorna.

Pest, nov. 18-án

Tegnap történt meg a suezii csatorna megnyitását megelőző szertartásos ünnepély az egyiptomi alkirály, a magyar király, Eugenia császárné, a porosz herceg s a különböző nemzetek számos képviselőinek jelenlétében, s ezzel a suezii föld-

szoroson, mely ember-emlékezet óta Ázsiát s Afrikát egymáshoz fűz, oly tény hajtatót végre, mely politikai, polgárosodási és kereskedelmi jelentőségre pártját keresi. Az utolsó gát, mely a Verestenger s a Középtenger vizeit elválasztá, át van törve, Afrika szigetét válik. Végre még meg van találva a Keletindia vezető rövidbebb tengeri utat, mely századok óta képezte a kutatások célját, melynek Amerika felfedezését, a sark-vidékek körülmenyes ismerését köszönjük, s az emberi szellem örök érdemül róhatja fel magának, hogy saját ereje s az emberi tehetőség korlátolt eszközeivel e problémát meg tudta fejteni. A csatorna megnyitását részleteit csak a napokban várhatjuk; mára meg kell elégednünk azzal, hogy magáról a csatornáról mondjunk el némi részleteket.

Az érdem, hogy ezen mű századunkban ismét javaslatba hozott s annak létesítéséhez állítólag már komolyan hozzá is fogtak, egy Dentunél Párisban e cím alatt: „Le percement de l'Isthme de Suez“ megjelent röpirat szerint Pére Enfantint illeti, ki már 1833-ban több jeles mérnök kíséretében Egyiptomba indult, hogy ott beható tanulmányozás tárgyává tegye a suez-i földszoros átvágását. Az ekkor készült terv létesítése azon körülményen szenvedett hajótörést, hogy Mehemed Ali az idő tájt nagyon el volt foglalva a Nilus folyam szabályozásával. A csatorna-építés gyakorlati kivitele csak Lesseps fáradhatlan meg-erőteltetésének sikerült.

Az erre szükséges építési költségek 200 millió frankra tétettek, mely összeg 400.000 részvény által lett fedezve. E pénzmennyiség azonban elégtelennek mutatkozott, s egy újabb 100 millió franknyi kölcsön felvétele lett szükséges, mely sorsjegyek útján szereztetett be. E szerint az összes építkezési költségek 300 millió frankra tehetők.

A csatorna évi fentartási költségei 1.570.500 frankra lettek előirányozva. A csatorna jövedelmé-ze iránt még eddig nem lehet biztos adatokat felmutatni, de az eddigi bevételek is már meglehetősen összegre rúgnak. Így 1868-ban négy hónap leforgása alatt, 30.000 tonna teher után 544.000 frankot tett a tiszta nyereség, ide nem számítva a mekkai zarándokokat, kiknek száma 62.420 fő-re ment. A csatorna főjüvedelmét az átmeneti vám fogja képezni, mely minden tonna teher után, különbség nélkül a hajóra, 10 frankban állapított meg. Ehez járul még, hogy a kikötőrévek a társulat birtokába mentek át, mi 100 millió frank értékre tehető. A csatorna összes fentartási költségei mint remélik, a társulat mellék-jövedelmeiből lesznek fedezhetőek.

A csatorna építését eleinte főleg emberi erővel akarták létesíteni, s az egyiptomi alkirály szerződéssel sok ezer fellaht bocsátot rendelkezésre; de a kézi munka csakhamar elégtelennek bizonyult be és segítségül hozattak a legnagyobb szerű gépek a csatorna-ágy felhasítására, a földtömeg elhordására, a sziklák szétrombolására, a fővenynek a tenger fenekéről való kiemelése sat. Állnak pedig e gépek: 78 gőzkotróból (2270 lóerőre), 18 emelő gépből, 20 földvájából, 20 gőzdaruból, 15

gőzmozdonyból, 60 locomobileből, 100 gőzösből, részben szivattyúkkal ellátva, végül gőzszivattyúkból és vízemelőgépekből.

A kotrőgépek közül a port-saidi kikötőben egy-egy naponta 46.000 köbláb földet emelt ki. A csatorna ágyából kiemelt összes száraz talaj 220 millió köblábra tétetik. A rakpartoknál s gátoknál használt kőveket eleinte az Alexandria melletti kőbányákból vették, de az anyag drágasága miatt csakhamar mesterséges kővek előállításához fogtak s ezekből készültek az 500 mázsa súlylyal bíró oszlopzatok is. A gépeken kívül 12.000 ember és 20.000 ló működött az építkezés létrehozatalánál, mi igen mérsékelt erőnek tekinthető, ha vesszük, hogy a bagyomány szerint az egyiptomiak által épített csatornánál csak a megholtak száma 120.000-re ment.

A legelső s egyszerű létesített munkák: a port saidi kikötő felállításá s az édesvízi csatorna kiásatása voltak; a Verestenger felől csak később kezdtek meg az ásások. Az édesvízi csatorna 1863-ban készült el. 1866-ban már a tengeri csatorna is elkészült az édesvízi csatorna érintkezéséig; ekkor ment az első, virágokkal feldíszített hajó az édesvízi és tengeri csatornán Suezből Port-Saidba 1867-ben már rendszeres postaközlekedés létezett e vonalon. Kisebb hajók számára már 1868-ban volt lehetséges az átjárás. Az első hajó, mely ez utat megtette, egy osztrák-magyar bárka volt és Suezben kereszteltetett meg e névre: „Il primo“; a második hajó egy francia hajó volt, melynek neve „Marie Louise“. Utánok több angol hajó követte ez utat, hogy rakományát Abyssinia felé vigye. Az angolok ekkor kezdtek a csatorna hasznát világosabban felfogni. A csatorna legnehezebb munka-része a Verestengernél volt, hol sziklagátak álltak el az utat.

A csatorna összes hosszúsága a Középtengerrel a Verestengerig 162 kilométert tesz. A csatorna-ágy felső szélessége átlag véve 90 méternyi, a legkisebb 80, a legnagyobb 100; több helyen kiterők létesítettek, melyek több nagyobb hajó kikerülését teszik lehetségessé. A csatorna átlag véve 8 méternyi mélységgel bír, mi a legnagyobb hajók befogadására elégséges.

A hajók átmeneti ideje következő: gőzösből saját erejükkel 10 kilométernyi sebességgel haladhatnak óránként, mi által az egész utat 16 óra alatt tehetik meg. Vitorlás hajók, melyek 50 tonnánál nagyobb teherrel bírnak, 6—8 kilométert haladhatnak óránként s így 23—27 óra alatt hajózhathatnak át a csatornán. Minden hajónak, mely 50 tonnánál nagyobb teherrel bír, kalauzt kell fogadnia.

A csatorna létesítésének főoka az Európából Ázsiába vezető tengeri utat meg rövidítése; a mi csakugyan el is értett, miután Lesseps úr kiszámítása szerint az ut Bombayból a suez-i csatornán át Liverpoolig 3050 mérföld, Amsterdami pedig 3100 mérföld; míg ellenben ugyanezen út a Jóréményi foka mellett elhaladva tesz Liverpoolig 5900, Amsterdami 5950 mérföldet.

ebéd pedig áll rendszeren: tej, zöldség, vaj, tojás, sajt, hal- és borból. A tányérok fából voltak, a korsók cserépből, villát nem lehetett látni. Az egyház is nagyon egyszerű, nincs benne különös díszítés; orgonát nem láttam; kérdéseimre vezetőm azt felel, hogy a szerzetesek csendes, ünnepélyes és csaknem egyhangú énekét semmiféle zene sem kíséri. A hangzatos zene, a harmonia változatai az élet mozgékonyságaira emlékeztetnek—ugymond—s egy karthauseban nem szabad a lélek nyugal- máit ily világi hangokkal felzavarni.

Felmentünk az első emeletre, hol a káptalani gyűléstermek, a testvérek czellái, szolgazobák, s azon lakások vannak, hova e rend különböző házainak priorjai szállanak, midőn itt közgyűlésre összejönnek, vagy új rendgeneralist választani, mi minden 3 évben szokott megtörténni, avagy, ha a rend szabályait módosítják, mit csak is itt lehet megtenni.

A közgyűlések terme szép és nagy, de fény- tüzésnek nyoma sincs benne. A falak mellett egyszerűen faragott fa padok vonulnak el, csak az el- nök széke áll egy magas emelvényen. A fa- lakat képek borítják: jelenetek szt. Bruno életéből. Ezek eredetije a párisi Louvre-ben van, s Le-Sueur mesterműve. Körülbelül 25 ilyen kép van itt. Legelőbb áll az, hogyan hallgatja szt. Bruno (szül. Kölnben 1033-ban) Diocres Raymond, a párisi egyetem egyik tudós tanárának előadásait; felis- meri az emberi dolgok haszontalanságát, s elhatá- rozza: félre vonulni a világtól; vagyonát felosztja a szegények közt, s hat barátjával felkeresi szt. Hugo grenoblei érseket, kérve, mutasson ki szá- mukra egy magános helyet, mely őket egészen el- zárja a külvilágtól; az érsek eleget tesz kérésük- nek s elvezeti őket a borzalmas vadonba, hol a kolostor ma is áll; megtalálják a kellő helyet, s felépítik az első lakót (1084). Bruno, Hugó ér- sektől kapja a szerzetesi ruhát s ő adja azt tár- sainak; kidolgozzák a szerzet szabályait s a bi- bornokok és egyházi tudórok gyűlekezetehez nyuj- tják be, melyben III. Victor pápa elnököl, s ez megerősíti azokat; pár év múlva II. Orbán pápa, Bruno egykori tanítványa, őt magához hivatja Ró- mába; elmegy, a pápa lábához borul, de az aján- lott reggeli érekséget visszautasítja; a pápa azon-

Dalmátiai zavargások.

A most folyó hadjárat területe, a Krivoscie kertlet lakói déli sajtáságos nép fajt képeznek, melynek fő jellemvonása a nyereség, a folytonos jövedev s könnyű vér. A szomszéd török alattva- lókkal folytonos civakodásban élnek, kiktől uskok- nak nevezetnek; valószínűleg török szerb szárna- zásokra előzva. A rendet knézeik és pópák tart- ják fen köztük, s községeik az önkormányzat alap- ján vannak szervezve. A folytonos civakodásra okul köztük és a török alattvalók közt, a hercego- vinai gyönyörű hegyi legelők szolgálnak, melye- ket ők juhnyájakkal szeretnek lopva vagy erő- szakkal lelegeltetni. Hegyvidékkön át csak egyet- len ut vezet, melyen át némi kereskedelmi tárgyak veszik útjokat Montenegróból, vagy Bosniából, Cas- telnuvoba, hova el is jutnak, ha ugyan a Krivos- cie barbar lakói el nem ragadják. Ragadozó ter- mészeteket a felkelés napjaiban mi sem korlátoz- ta. A glogeváci és orahováci völgyek voltak szin- helyei rablásainak, honnét egész csordákat és birkanyjákat tereltek hegyeik közé, inségben és nyomorban hagyva az ottani lakosságot.

Azon községeket, melyek nem oszlatkoztak a felkeléshez, irgalmatlanul feldúlták s kifosztot- ták. Hogy minő elkeseredettség uralkodik e felvad- bordák közt, érdekes adatokat sorol elő a „Grazer Tagespost.“ A morlakok sorai közt, írja a neve- zett lap triezsti levelezője, maguk a nők is har- czolnak. S e fölött nincs mit csodálkoznunk. A helységek plébánosai és káplánjai kezeik közt ke- resztet tartva, vezetik a fanatisált tömeget a ka- tonaság ellen. Maguk között a felkelők közt is két párt létezik; a katolikus és az „illy.“ Ezen utóbbi vakmerőbb s erősebb. Castelanovoból s vi- dékéből legelőbb benlakó kivándorolt falujából, a felkelők boszujától való félelem miatt. F. hó 4. és 5-én a glogováci és orahováci községeket kira- bolták, megtámadták Costanizza városkát, s meg- öltek egy embert, ki javainak védelmére szót koc- kázottatott.

A „W. Abpst“ gr. Auersperg relatiójából a következő adatokat közli: A Cattaroban üszponto- sított csapatok magatartása és szelleme e jelentés szerint kitűnő, az egészségi állapot, dacára a rendkívüli fáradalmaknak, kielégítő, az élelemzésre kiváló gond fordítottak. A már megérkezett kiegé- szítési transportok alkalmából azon nehézségeket is tekintetbe kellett venni, melyeket Dalmátiában egy rendkívüli csapatösszpontosítás okozna. Dalmátiában tehát egyelőre nem lesz több csapatösszpontosítás.

Továbbá könnyű tábori sebestilt szekerek szállítottak a harc színhelyére, — a melyek a legrosszabb utakon is könnyen használhatóak.

Újabb, megbízható hírek szerint a felkelők Gorzadánál mult hó 23-án, körülbelül 200 halottat és sebestiltet vesztek. Ez volt egyszerűs mind az első alkalom, hogy a felkelők komolyabban ütközetet fogadtak el, ekkor léptek fel először nyílt csatában; ezen ütközetben jött próba alá a gyors tüzelés s az előny, melyet a Wernl-féle fegyverek nyuj- tottak.

ban nem akarja elbocsátani s így alapít 1094-ben Bruno, Calabriában, a delle Torre pusztában egy második karthausei kolostort: ebben hal meg 1101-ben. Elhalalozásának jelene egyike a leg- meghatóbb festményeknek, különös élethűséggel adja vissza a halalos ágyat körülálló testvérek arczaian kifejezett érzelmeket; a végső képmű az, mint viszik égre angyalok a szent hulláját. E ké- peken kívül még több rendgeneralis arcsképe is látható e teremben.

A másik főépület a tulajdonképi klas- trom 1200' hosszú és 300' széles. Az épület által képzett párvonalköz közepén van az udvar és sir- kert, egyszerű fa keresztzettel. E tért folyosó ve- szel körül, melyet iveretes ablakok világítanak meg az udvar felől; e kereszt folyosók hossza 600'; különös érzés fogja el az olyan keblét, ki e félho- mályban sétál egy szerzetes oldalán, hol a csendet csak lábai dobbanása szakítja meg; a nagy távol- miatt a folyosó tulsó oldalán feltűnt ember csak hűvelyknyi nagyságúnak látszik. Világi testvérekkel találkoznak e folyosón, kik már messziről, kápájuk vállravezésével üdvözölnek.

E kereszt-folyosóra nyílnak az atyák czellái; minden ajtó felett egy-egy mondat van a szent- írásból stb. többnyire a magány boldogságára vo- natkozik, egyike így szól:

„Beata solitudo, (Boldog egyedüliség, Sola beatitudo!“ (egyetlen boldogság!)

Szorosan az ajtó mellett van egy fa lappancs által elzárt nyílás, hol az ételt szokták benyújtani, a meghatározott órában. Az atyák czellái különböz- telik meg a Karthause-ot minden más kolostortól, mindenik atya lakosztálya négy szobából és kert- ből áll. Vezetőm felnyitott egy ily tres czellát s s megmutatta a butorzatot. A czella felső része egyenlő magasságban van a kereszt-folyosóval s áll egy fedett folyosóból, hol lakója rosz időben is sétákat tehet, a nélkül, hogy lakását elhagyná; továbbá egy tágas szoba, kályhával és imazsá- molylyal; innen egyik ajtó vezet a bálókamrába, melyben van az egyszerű ágy, fa asztal és néhány szék; a másik ajtó a dolgozó szobába nyílik, hol egy kised könyvtartó is láthatni. Lépcső vezet le a földszinre, melyet, a fákamra kivételével, a mű- hely foglal el, hol asztalos, szobrász, festő stb. mű-

A felkelők komoly ütközetbe, bár rájuk rend- kívül előnyös pontot kivéve, sehol sem bucsátkoz- nak; mindent visszavonulnak a hadsereg előtt, elpusztítva mindent magok után, s egy fordulattal ismét oly vidékekre vetik magukat, melyek nin- csenek megazállva a hadcsapatok által. S e bujós- di játék ismétlődik mindaddig, míg annyi haderő nem lesz üszpontosítva a Bocceában, mely annak minden nevezetesebb helyét állandóan megszállva tarthatja; mikor a felkelők rablási üzlemeik gya- korlásától elűtve, éhség által is kényszerítve lennének maguk megadására.

A bécsi hivatalos lap tegnapi száma által közzétett kimutatás névsorából kiemeljük a magyar neveket. A mult hónapban végbenem dragalji ex- peditio alkalmával estek: Kovács János, szakasz- vezető és Kovács Mátyás kőszakona. Nehéz sebet kaptak: Balázs János, Bakos István és Csiesko János. Megsebesültek: Demko J., Dobos J., Hor- váth J., Balog István, László József és Ingola Fe- rencz. Könnyű sebet kaptak: Kovács Péter, Kősz István, Wégh Sándor és Csima Péter.

A cattarói felkelést, mint az „A. A. Zig“ nak Galiciából írják, a ruthenek élénk figyelemmel ki- sérik. A párisi lengyel emigrans-körökből száma- zó tudósítások tudni akarják, hogy Microslawsky támogatja a dalmát mozgalmat s ennek részére megnyert Garibaldit és az olasz tett-pártot. A ga- ribaldisták tudvalevőleg már 1862-ben fegyveres partraszállást terveztek Dalmátiában, melyre Mie- roslawsky készített tervet.

Vidéki levelezés.

Torda, nov. 15. 1869. — 1848/9-től fogva ma látott városunk honvédséget először, — ugyanis a tanosztálybeli honvédszázaljak keretei ma in- dultak ki Kolozsvárról, s nagyobb része derék hon- véd tábornok és kerületi főparancsnok Graef Ede- úr által kísértetve volt városunkba érkezendő.

Városunk előjárósága és a megyei hivatal- nokok, több városi polgárokkal vetélkedve siettek derék honvédeinket szívélyesen fogadni, s e cél- ból két főbb vendéglőbe 180 terítékű banquettet rendeztek a „Mátyás királyhoz“ a tiszti és altiszti kar egy része, a „Koronához“ az altiszti kar má- sik része számára, s ezenkívül a legénységnek egy egy félkupa bor volt kiosztandó.

Mindamellett, hogy az idő szerfelett kellemet- len volt a egész napon át esett az eső, — számo- san mentek az esőben és nagy sárban elibők a város végére, s onnan a városi zenekar által ját- szott indulókkal kísérték be a piaci főtérre, hol a szokásos imát a zenekar által játszott Hymnu- sal végezve, a parancskiosztás után elszállaltat- tak s a legénységnek szánt bor kiosztott.

Valamennyire magokat rendbeszedve megje- lentek d. u. 5 órakor a banquetre, melynek fény- pontjait képezték a felses toasztok, a király és ki- rályné ő Felségeikert s fenséges gyermekeikert, József főherceg országos honvéd főparancsnokert,

szerei találhatók fel, a szerint, melyik mesterséget kedvelli a czella lakója, mert ép e testi foglalko- zásának kellene lelket és testet ép egészségében fen- tartani. Az ehhez csatolt kert kicsiny, miután a ter- mészet a tért nagyon megszorítja; más kolostorok- ban, hol tágasabb a tér, mint például Pavianál Certosában, a kertek is nagyobbak. A kert mindig rendben és tisztán van tartva; minden talpalatnyi föld gondosan fel van használva; virágok és fak szépen tenyésznek, a zord égélj dacára, a szerze- tesek gondos ápolása alatt.

A kertek az egyes házikók közt vannak, ezeknek bal falai ablaktalanok, hogy ne legyen al- kalmuk az atyáknak egymást háborgatni, megszól- lítani. Hisz ép a világtól való elzárkozás, s ez által föltételezett hallgatás képezi a rend leg főbb szabályát. Hetenként csak egy- szer és pedig esztendőnkön szabad a szerzeteseknek a klastromot elhagyniok; 2—3 ként sétálni mennek az erdőbe és mezőkre s ott egymással mulatnak; máskor, egymással nem is találkoznak. Este 6 órakor aludni mennek; 11 órakor felkelnek, imád- koznak, szent gondolatokba mélyednek s együtt a reggeli misét élekeselik; másodszor 2 órakor kel- nek fel, 4 órakor pedig végkép lefekszenek. A rend szabályai közül ez az egyetlen szigorú; mert különben a test kintzása, szigorú böjtölés stb. tilva van. Az atyák 8 óra hosszat foglalkoznak imád- kozással, a többi idejüket szabadon felhasználhat- ják: festésre, rajzra, köfaragásra, irodalmi mun- kásságra, s mint vezetőm megjegyze, nem szorít- tatnak csupán vallásos és katolikus könyvek hasz- nálására, hanem világius írók műveit is olvashat- ják, a minthogy az ilyeneknek külön helyök van a könyvpolezon is.

Egy „dominus tecum“ mal magamra hagyott Ignác barát szobámban, elgondolkoztam a sze- rencse és hatalom változandósága fe- lett. A „Nagy Karthause“ (Grande Chartreuse) egykor 173 kolostornak parancsolt, melyekben 2 ezer szerzetes élt 3 millió frank jövedelemmel; most alig áll fenn még 12 kolostor. A nagy Karthause a világbirt „Liqueur Chartreuse“ jöve- delméből tartja fenn magát; mert kiterjedt birtó- kain, melyeket a forradalom vett el tőle, most csak ág-fát szedethet saját számára. W. Z.

TÁRCZA.

La Grande Chartreuse.

II.

Engem is barátságosan fogadtak, nem úgy, mint idegent, hanem mint várt vendéget; szobát mutattak s tudaták, hogy a mely órában akarom körülhordoznak a kolostorban, s hogy egy óra múlva az egyszerű vacsora is kész lesz. Nemsokára eljött egy szerzetes utánam, a fehér gyapju felöl- tőny, koronára nyírott haj, hatalmas szakáll eléggé jellemzik e férfit. Nem tudtam, hogyan szólítsam, az ajkaimon lebegő monsieur nem látszott találó czimnek, francziában pedig czimezés nélkül nem lehet párbeszédet folytatni; tehát atyámnak (mon père) szólítottam, mely tisztességet azonban ő vissza- utasítá; ő, mint mondá, még nem „atyá“, e czim csak azokat illeti, kik letették a teljes fogadalmat s a karthausei szerzetes minden kötelmeinek eleget tesznek; ő csak is „conversis“, és nem „professe“ a klastrom dolgait igazgatja és közvetíti a külvil- lággal való érintkezést; rajtuk, a világi testvéreken kívül vannak még „famiiliars“-ek, szolgák, kéz- művesek stb. Ez alkalommal a szerzetesnek egye- dül nekem kelle a klastrom belsőjét megmutatnia; kedélyes vidorsággal s szeretetre méltó csacska- sággal felelt az én kíváncsi kérdéseimre.

A kolostor két, egymással hegyes szüget ké- pező főépülethől áll, a belső kapuval szemben fekvő 900' hosszú. Mindjárt a bemenetnél vannak az idegenek elfogadására szánt termek; azután jobbra, egy hosszú folyosón vannak a rend főtiszt- viselőinek lakosztályai, legutol a generalisé; balra az éttermek, konyhák, a templom a szolgák és a halottak kápolnája.

Egyik ebédől terembe léptünk, hol (szombat nap volt) már terítve volt vasárnapra. Hétköznap, bizonyos órában, minden atyának saját czellájába viszik az ételt; vasár- és ünnepponokon itt együtt esznek, de a nélkül, hogy egymással egyetlen szót váltanának. Egy világitestvér papi felolvasást tart egy emelkedett helyről, míg az ebéd folyik. Az

honvédelmi miniszter ő nmlgért, Deák Ferenczért, kertleli főparancsnok Graef Ede tábornokért, az összes honvédségért sat. sat.

Derek tábornokunk Torda városára mondott lelkes toasztot, megemlítve, miszerint tudja, hogy e város polgárai a multban is megtették honfiai kötelességüket, s azért bizton számíthat a haza rájuk. Éltette Torda város polgárait.

Örömtől lelkesült ez estélyen mindenki s örömet engedte át magát korlátlan örömeztetének, mi megfűszerezte s feledhetetlené tette e napot, melyet igazi kedélyes este zárt be. Derek tábornokunk, ki, mint a jó atya, midőn fiait először az élet nehéz útjára elbocsátja, elkíséri a végpontig, hol útjuk elválik, s utoljára még egyszer részletti őket bölcs oktatásaiban, ugy bánt honvédekkel és fényesen bebizonyította, miként a katonai szigorú fejelem és szolgálatbeli pontosság, mily könnyen összefér a gyöngédséggel, a gyöngéd bánás pedig benső ragaszkodást, bizalmat szül, mely a legbiztos összetartó kapocsa.

Reggel, midőn elindulandó volt a kis tábor, a piacot eltele a polgári osztály is, a szokásos ima a nemzeti Hymnussal megtartván, a derek tábornok a tiszteknek kiadta szóval utolsó parancsait, s töltünk szívélyesen búcsút véve a csapatok a Rákóczi-indulóval megindultak, kísértetve a nép tömegétől, s mi néhányan, mint veterán bizsgólt honvédek, az ifjúság hevével megkapatva előtök lépdeltünk az elváltató pontig, hol egy rész a szebeni, más rész a m. vásárhelyi országrón volt útját tovább folytatandó, hol még egy utolsó Isten-hozzáddal vettünk búcsút tőlük.

Ez örömnapp nem lesz hamar feledve, mert láttuk a nemzet egyik legdóbb óhaját megvalósulva.
K. Nagy Imre.

Torda, nov. 19. 1869. — Városunk a mai napon a hála és kegyelet ünnepét ülte meg, ugyanis Magyarország védasszonya Felséges királynőnk névünnepe lévén, vallásfelekezeti különbsége nélkül az imaházakban bálaime emeltetett a mindenek urához, Felséges asszonyunk hosszas és boldog életéért, hogy boldog népeknek lehessen boldog fejedelemszonya. A róm. kath. egyházban pedig reggeli 10 órakor a megyei közigazgatás és törvényeszkék, valamint a város ügy közigazgatási mint törvényeszkék személyzete, testületileg vettek részt a hálaünnében. Valóban lelket megragadó volt látni az ihlettséget, mely az arcokon mutatkozott és a mely legbiztosabb jele annak, mily tiszta szeretettel, hódolattal ragaszkodik a nép királynőjéhez, ki népei boldogításáért kíván élni, s ennek már is oly sokszor adta fényes tanbizonyosságát.

Nagy Imre.

Napi hírek.

— Királyné ő Felsége névnapját, mint igen természetes, Budapesten ülték meg legfényesebben, — ez alkalomból a képviselőház elnöke lakomát rendezett, melyből érdekesnek találjuk kiemelni a képeleltűs költőnek, Jókaynak, következő pohárköszöntését: „A fehérek az angylat fehérek, a négerek feketének képzelik. Én a királynét mindig a baloldalon láttam ülni még a trón-teremben is, most is a Duna baloldalán van a királyné, holott Bécs és Buda a jobboldalon fekszenek. De tegyük félre a szójátékokat, jusson eszünkbe, mikor Magyarországon minden ember egyetlen baloldalt képezett, s ellenünkben Magyarország minden ellensége egyetlen jobboldalt. Ki volt akkor baloldali pártunk legszentebb védője? A királyné. E magas állású nő, képek személyében minden pártáryalat szeretete, mint a napszárgában a szivárvány valamennyi színe egyesül, népeinek boldogítására sokáig éljen! — Az „Esti L.“ e toasztot közölve, megjegyzi, hogy kitűnő Jókay, mint ebből látszik, pompásan érti a toasztozást, s a mi különösen említésre méltó az, hogy Jókay a költő remekül pointrozta toasztjában egyúttal Jókaynak a politikusként észjárását is.

— A helybeli unitáriusok fiatal papja, Uzoni Gábor f. hó 21-kén köszöntött be, s az elmondott mű eszmegazdagsgát, az előadás nagy szó-noki tehetséget tüntetvén fel, az elragadt hallgatók azon kellemes meggyőződésével távoztak a szent-egyházból, hogy az újon választottban jó papot bírnak.

— Doboka megye f. évi utolsó évnegyedes bizottmányi gyűlése december 3-dik napján Szamosújvárt fog megtartani. A gyűlés tárgyai lesznek: több szentesített törvények kihirdetése, felsőbb rendeletek s más törvényhatóságok átiratai felolvasása, több keblü ügyek elintézése, köztök a választói-járás szolgabírája választása.

— A B. Hunyadon nem rég történt s annak idejében általunk is megemlített nevezetes rablás felett jövő hó 3-kán tart végtárgyalást Kolozs-megye törvényeszkék.

— Gyulafejérvárról 136 izraelita által aláírt kérvény nyújtott be az országgyűléshez, melyben az izraelita congressus határozatainak megsemmisítését kéri.

— A Rómába már elúttazott püspökök közt van Fogarassy M. ő nmlg is, titkáru dr. Éltos Károlyt vivén el magával.

— Hidvégen egy 10 éves polgárlányka szülei szemelátára egy kétesüví pisztolyt ke-

zébe vett s egy ott levő 16 éves leány rokonára reá tartva játékból, azt épen homlokba lötte; a szerencsétlent e hó 13-án temették el. — Ugyancsak ott egy vendégeg alkalmával az asztalnál a környéken uralkodó szokás szerint a néptömeg között oly lövdözést vittek végre, hogy a ház padlása mind összeszakadozott, s a hulladékok az asztalon levő ételt mind megtöltötték, erre a román kántor azt mondja egy vendégnek, löjtek inkább az asztal alá, mire egy betartván a pisztolyt az asztal alá, a kántornak egy lába újat lölte. Valjon nem volna-e jó, ha a hatóság ily alkalmakkor legalább a nép közötti lövdözést eltiltana, míg nagyobb szerencsétlenség is nem történik belőle.

— A dohányügy tanulmányozására kiküldött bizottság elkészíté munkáját, s azt az illető miniszter úrhoz be is nyújtotta. A mű nyomtatásban megjelent következő czimvel: „Nmlg Gorove István m. kir. földmiv., ipar és keresk. miniszter úrhoz jelentése a dohányügy tanulmányozása végett, tekintettel annak földmívelési, gyáripari, nemzetgazdasági és financiai oldalaira Nyugat-Európa dohánytermelő s gyártó országaiban, 1868 ik évi aug. végén kibocsátott háromtagu küldöttség többségének. Közreboosátják: Beliczey István és Molnár György, a küldöttség tagjai. Ajánljuk dohánytermelőink figyelmébe ezen számtalan s eddig nálunk nagyobbára ismeretlen adatot tartalmazó, s czélszerűen útasító maradandó becsü munkát.

— Pályázati hirdetés. Zalavármegye közönsége megyéje történelmi monographiájának megírására pályázatot nyit. A magyar nyelven írandó mű terjedelme, beosztása és kezelése az írora bizatik, de foglalja magában a megye helyirati és földrajzi ismertetését, külső és belső történelmét, beléletét és történelmi statistikáját. — Végre tartalmazza életrajzát a megye azon kitűnő fiainak, kik a megye hatósági közéletében szerepeltek, kiket a hazai közügyek innen nyertek; szóval: a kik bármely téren szolgálatot tettek a nemzetnek. Pályázati határidőül 1871-dik év decz. 31-ke tűzöttik ki; mely időre a pályaművek jeligés levélkéik kíséretében a megye első alispánjához küldendők. A pályanyertes mű 3000 frttal o. é., — az ehhez legközelebb álló pedig 500 frttal o. é. díjaztatik; az első díj azonban csak általános becsü munkának ítéltetik oda. A pályanyertes műből 500 példány a megye költségén fog kinyomatni, s ezek a megye közönségeé lesznek; — a további közlésre és többszörözésre nézve az író tulajdonjoga fennhagyatik. Midőn a megye közönsége történezeink figyelmét e pályázatra felhívja, egyúttal kijelenti, hogy irattárait mindazoknak, a kik azokat e munka megírása végett igénybe venni kívánják, készségesen megnyitja, s a megye első alispánja személyében gondoskodni fog, hogy az e téren való buvárlat a megye egész területén szives előmozdításra és támogatásra találjon. Most még sokan vannak, kik magok is alkotó részei a megye történelmének; — sokan, kik felvilágosítást és becses adatokat szolgáltatni képesek: azért a megye közönsége bizton hiszi, hogy a felhívására létesítendő munka hiven fogja túlközni a megyét, melyről szóland. Kelt Zalaegerszegen, 1869. évi november hó 10-kén. A megye közönsége nevében: Barcza Antal m. k., első alispán.

— (Necrolog.) Miller Sándor, tanácsi irnok, a maga és az illetők nevében fájó szívvel jelenti, hogy forrón szeretett édes anyja, nyugalmazott városi levéltárnok, néhai Miller Péter özvegye, született Csegöldi Ágnes, életének 60-dik, özvegységének 5-dik évében, hosszason tartott szenvedés után, végegyengülés következtében, folyó hó 22-kén egy jobb hazába szenderült. Kolozsvárt, nov. 22-kén, 1869.

— Elismerő nyilatkozat. A görögényi ref. egyházmegyében a nagy-fülpesi egyházközségben az iskola-tanítói épületet tudva nem levő okból eredt tűz hamvasztotta el. Egy rövid év folytán ez már a második tűzkároset ezen egyházmegyében. Szerencse, hogy itt minden egyházi középület, azok közt ez is, biztosítva volt a „Victoria“ társulatnál. A társulat a hivatalos bejelentésre azonnal kifizette az egész összeget. Az ily véletlen csapás által súlyosan terhelt stük jövedelmü egyházközség keblően fel tudja fogni a biztosítási előintézkedés jótékonyágát, ez mélyen érzi a rögtöni kártérítés jöltevé hatását! Ép azért kedves kötelmet teljesíttek, midőn az érdeklét egyházközség nevében a „Victoria“ biztosító társulatnak igazsgos és pontos eljárásáért méltányló elismerést és egy-szersmind anyaszentegyházunk igazgató fő-főtestületeinek, a középületek tömeges biztosítását tárgyazó údvös intézkedéseért hálás köszönetet nyilvánított. Magyar-Péterlaka, nov. 11-kén, 1869. Benkő János, görögényi ref. egyh. esperes.

Nemzeti színház.

November 20-kán Takács Ádám jutalmára itt először az „Új Jeruzsálem.“ Népies dráma 3 szakaszban, írta Kaiser Frigyes, színe-alkalmazta Takács Ádám. A darab gyenge és drámai szempontból sem sok figyelemre érdemes. Ép ezért nem is foglalkozunk vele. Jutalmazottat a közönség zajos tapssal fogadta, mit a fardhatatlan szép tehetségű művész valóban ki is érdemelt. Mint rendszeren, ma is sok gondot fordított szerepére, Löbenstein bankárt a nagy közönség teljes

megelégedésére jól alakította. Az előadás folyama alatt is több versen ki lett hiva. Sz. Mátrai Laura kitűnő Sára volt, játékat ezuttal is teljes siker kísérte. A többi szereplők kielégítettek.

November 21-kén „Dunanan.“ A régi jó emlékek iránt soha sem haláttan a karzat és földszinti közönség, minek fényes bizonysga volt a mai előadás. Hát a hérléti közönség? Valjon az is oly mohón kap Patroklus ömlengéseit? Azt már alig hiszszük, hanem kivételnek, változatosság kedvéért megjárja, mert kassza-darab. A darab sikerült, különösen Kassai kitűnőleg személyesíté Patroklust, valamint Szilágyinét Pamelát. Szilágyi és Szép szintén jól működtek.

KÜLFÖLD.

Miniszterváleági hírek keringnek Párisban s s Olliviert emlegetik újra, körül előbb azt mondták, hogy a vele kezdett alkudozások, el nem fogadható föltételei miatt, nem vezettek eredményre. A párisi börzshekek, melyeket sugalmazottaknak tartanak, tudni akarják, hogy Ollivier a felajánlott tárgcát elfogadta. Egy párisi lap szerint a miniszterválság nem egyes személyre, hanem az összes cabinetre vonatkozik.

Párisban küszöbön állván a választások, a nyilvános gyűlekezetek ideje letelt, s az agitatót egyedül a sajtó folytatja. A mérsékelt ellenéek a következő jelölteket állította fel: az első kertületben Carnot, — a harmadikban Cremieux, a negyedikben Brisson, s a nyolczadikban Arago.

Páris, nov. 19. Olliviernek egy harmadik válsztó kertületbeli választóhoz intézett irata ajánlja Poney Quertier jelöltséget. Az irat azt ajánlja a barátoknak, hogy Poney-Quertier tegyék eleibe minden, Londonból vagy máshonnan jövő szükkeblü föllépőknek, kik szegényes szónoklataikkal a választókat lealacsonyítják. Az egyedüli eszköz azon párt legyőzésére, mely a szabadság elvesztésének árán is hajlandó a forradalmat létesíteni, abban áll, hogy azokkal kell egyesülni, kik a szabadságot forradalom nélkül akarják. A forradalmi párt alkalmatlanná vált a szabadságot vagy a forradalmat szolgálni. Az irat ezen felhívással végződik: Küzdjetek folyvást; fejűnket sohasem szabad a demagogok előtt meghajtani; sokkal jobb ha legyőzöttünk.

Madridből 19-ről jelentik, hogy az unionista lapok visszantastítják azon vádat, mintha az unionisták Montpensier herczeg trónrajuttatása végett összeesküdtek volna. Szerintük egy új dynastia felállítása csupán az ország összes szabadelvü erőinek közreműködése által lehetséges.

A „Times“ párisi levelezője szerint, az olasz ndvárnál levő spanyol követ, — ki legközelebb Flórenczen keresztül utaztában Párisba érkezett, azért meg állomásra, hogy Victor Emanuel bélegyezését kinyerje, a genuai herczeg jelöltségekbe, s küldetésének sikerére vonatkozólag nagy önbizalmat tansit. Egyébiránt az ezen jelöltség melletti párt nagy nehézségek közt működik, — s csak nagy-nehezen fog annak sikerülhetni a stükészes többséget összeszerezni. Ugyanezen levelező szerint, Montpensier herczeg most határozottabban törekszik, mint valaha, a trón elnyerésére. Söt legújabbán ismét arról van szó, hogy a herczeg Madridba akar menni.

A belgiumi képviselő kamra f. hó 16-iki ülésében Frére Orbán pénzügyminiszter, — Dumortiernek válaszulva kijelenté, hogy a francia-belga viszály némi kellemetlenséget idézett ugyan elő; azonban valósággal mégis ürvendeni kell a föltött, mivel az arra szolgált, hogy a Franciaországgal való viszonyok barátságosabbakká téteessenek, mint valaha voltak. A létesített rendezkedések politikai szempontból ártalmatlanok, s Belgiumi ipari érdekeire nézve kedvezők.

Legújabb.

Cairó, nov. 21. A magyar király ő Felsége meglátogatta az Ashár fellegvárat, a Hassan mecesetet, és a kalifák sirjait. A reggeli a Gubbah nevü nyári falusi jószágán volt, hol a khedive, Nubar pasa és Scherif pasa is tiszteletüket tették. A magyar Királyné ő Felsége névünnepe alkalmából tegnapelőtt este a „Greif“ hajó fedélzetén — a keserü vízekben — disz-ebéd volt. Az austriai hajók fényesen ki voltak világítva.

Páris, nov. 22. A tegnapi választásoknál kevés választó jelent meg; ma egész csendben folytak tovább a választások. Ma délelöttre miniszteri tanács volt összehiva a Tuilleriesba.

Suez, nov. 20. Az összes gőzhajók, a magyar királylyal és Eugenia császárné ő Felségeikkel, valamint a különböző követekkel, itt vettek volt horgonyt. A csatornán való átutazás minden várakozást felült.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)

Maros-Vásárhely, nov. 7-én, 1869. — A „Magyar Polgár“ 127-dik számában „a közönség köréből“ czim alatt Dr. Ratiu János az általa hir-

*) Az e rovatban megjelenő cikkekért csak a sajtóhatósággal szemben vállal felelősséget a szerk.

hedetté tett tófalvi ügyet ismételve a nagy közönség elé huzolta, b. Apor Károlynak m. sályi urbéri pereiről is megemlékezett, sőt néhai atyjának csiki szellérével fennforgó pereiben is a nagy közönséget informálni jónak látta.

A közvéleménynek ezen czélszatos rozszakaratu megtevélyítése ellenében annak tájékozását nem mulasztják el.

A tófalvi szellérek ellen báró Apor Károly 1858-ban a brassói volt cs. kir. urbéri törvényeszkék előtt indította meg perét a kitelepités iránti keresettel, minekutánna a tófalviak a nekik a bécsi belügyminiszterium által fenntartott keresetet birt telkeik urbéri természetbe bizonyítására soha meg nem indították. Az első ítéletet nemes Marosszék törvényeszkék 1862-ben okt. 4-dikén hozta 243. és 283. számok alatt, ezen ítéletek ellen a tófalviak 1862-ben nov. 9-kén 223. és 224. számok alá adták be fellebbezésüket és nem b. Apor, hanem az ők kérésére lett az erdélyi törvényes királyi tábla helyett egy más másodbiróság kiküldve, s miután a biróktüldés iránt a volt erdélyi kir. főkörmányszék, mint harmadbiróság és a fömlgu hétszemélyes tábla köztü történt iratváltás eredményre nem vezetett, b. Apornak 1865-ben bemutatott Felség kérvényére ő ca. és Ap. kir. Felsége által 1866. január 4-kén lett a tekintetes magyarországi királyi ítéltábla birólag kiküldve.

A magyar kir. ítéltáblának 1866. márczius 28-dikán 62. és 77. számok alatti ítéletei ellen a tófalviak nyújtottak be föltüvizsgálatokat, és ezen ügyeket harmadbiróságilag az erdélyi kir. legfőbb törvényeszkék által szándékolták elítéltetni, mire báró Apornak ismételve benyújtott Felség kérvényére legfelsőbb helyen a fömlgu magyar kir. hétszemélyes tábla bizott meg a biráskodással, és ezen magas biróság 1867-ben június 19-én 100. és 101. szám alatt hozta meg végső ítéleteit.

Valótlanul ferditi tehát Dr. Ratiu a tényállást a biróktüldés kérdésében, és nevésséges azon állítása, hogy b. Apor sürgölésére gyorsan lettek a tófalvi perek ellátva, mert hiszen a perkedéstől ítélethozatalig több mint négy év folyt le, azután másodbirói ítéletig újból négy év telt el és a harmadbiróság több mint egy év múlva ítélte ezen ügyben.

Hogy minő intézkedéseket bocsátand ki a miniszterium a székely kérdésben, b. Apor ép ugy nem tudhatta, mint bárki más, ezzel a báró Apor Károly pereinek elintézését bármily viszonylatba is hozni észszerűen nem lehet.

A letett eskü egy perrendszeren három biróság által megszabott pótcskú és tartalma nem egyéb, miuthogy b. Apor birtokszabályzást vivén 1842-ben és folytatólag 1843-ban Tófalván keresztülv, részben személyesen, részben pedig udvari tisztje által az új telkeket kihasonbérlette, minden bérlővel a szerződést szóval megkötötte, melynek alapján az a telkebe belemehtett, és azután a szóbeli egyezést az oláh pap által írásba venni rendelte, s miután az udvari tiszt megbizóját képviselve járt el, annak ténye egyszersmind b. Apornak is ténye, — a szegödvényre és annak kellére vonatkozó hit alatti vallomását a tanuknak saját esküjével egészítette ki, — minden jogtudomány nélkül beláthatja akárki, hogy báró Apor ép ugy, mint más halandó közvetlen, vagy közvetőleges cselekményeire tudása és emlékezete alapján megesküdni jogosítva volt, oktanal gyanúsítás és ráfogás tehát ezen esküt hallatlannak és törvénytelennek bélyegezni, midőn az a tárgyalásnak megfelelő, csak rozszakarat epébe mártott tollal irhat ilyesmit szégyen nélkül papírra.

Az 1866-ban kelt legfelsőbb birói ítélet után b. Apor két évig várt a kielégítéssel, s ez idő alatt mindent megtett, hogy a tófalviakkal rendbe jöbessen; de miután azok az idegen birtokban magokat jól találták és méltányos ajánlatait el nem fogadták, kénytelen volt a végrehajtásos eljárást igénybe venni, mert végül is csak senki sem kívánhatta, hogy a dr. Ratiu és a könyöradamányok nyújtásában érdemes személyéhez csatlakozott nagy és kisebb urak kedvéért sajátját ne élvezze, ez már igazán hallatlan eset, hogy valakinek magán ügyeibe ország, világ, főúr, pap, polgár, boldog, boldogtalan belelegetjék, s végül más zsebére 25 frttal, vagy krajczárral pressiót gyakoroljon arra, hogy b. Apor 26 belső laktelkét s vagy 250 hold földjét Moldován Zachariának és társainak elajándékozza.

A mező-sályiaknak b. Apor 1847-ben Lörinczi praediumában lévő szénafüveiből két-két nyilat adott volt egy évre a végett, hogy magoknak könnyebben szerezhesenek marhát, használatra, s miután sályi volt urbéresi felszabadulás czime alatt ezen szénafünyilakait is el akarták sajátítani, bepe-relte, és mint ügynyertes, a bitorlóktól vissza is vette, — igen természetesen a haszonvételt is megfizettette magának, és a kinek nem volt pénze, vagy egyebe miből fizessen, annak földjét is exequálták, ez már csak mindig így volt világ kezdete óta, hogy az adóst a törvény fizetésre kötelezte és itt a sályiak kedvéért nem lehetett kivétel tenni. A manóba, mégis csak hallatlan eset az, hogy a törvény intézkedéseiről és a jogérvényes végrehajtási eljárásról b. Apor teszi dr. Ratiu föllelőssé; még megérjük, hogy a fájdalom nagyszámu executusok javára egy tápintézetet létesít, és akad talán a pártfogóságra emberszerető fő úr is,

